

майбутніх фахівців, спрямований на створення умов для професійної самореалізації за допомогою лінгвокультурної комунікації, спирається на розуміння тієї чи тієї мови не тільки як засобу отримання інформації, але й як провідного елемента культури.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні педагогічних умов ефективного формуванню лінгвокультурної компетентності майбутніх фахівців.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Божко Н. В. Розвиток лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Scientific practice: modern and classical research methods*. Vol. 2. February 26. 2021. С. 175–178. URL: file:///C:/Users/HomeHP/Downloads/9490-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8-17397-1-10-20210304.pdf

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. червоний. В. Т. Бусел. К. : Ірпін' : Перун, 2005. 1728 с.

3. Галецький С. М. Формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційнокомунікаційних технологій. Житомир, 2020. URL: http://eprints.zu.edu.ua/31122/1/dys_Galetsnyi.pdf

4. Уманець В. О., Подлісовський В. В. Формування лінгвокультурної компетенції засобами ІКТ у майбутніх фахівців економічних спеціальностей. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: ЦДУ ім. В. Винниченка, 2023. Вип. 211. С. 270–275.

5. Філоненко О. В. Формування лінгвокультурної компетентності майбутніх фахівців засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: ЦДУ ім. В. Винниченка, 2024. Випуск 215. С. 96-99.

REFERENCES

1. Bozhko, N. V. (2021). Rozvytok linhvotsiokul'turnoyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv inozemnoyi movy [Development of linguistic and sociocultural competence of future foreign language teachers]. *Scientific practice: modern and classical research methods*. Vol. 2. February 26. С. 175–178. URL: file:///C:/Users/

HomeHP/Downloads/9490-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8-17397-1-10-20210304.pdf [in Ukrainian]

2. Velykyu tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy (2005) [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] / uklad. ta holov. red. V. T. Busel. K. : Irpin' : Perun. 1728 s. [in Ukrainian]

3. Halets'kyu, S. M. (2020). Formuvannya komunikatyvnoyi kompetentnosti maybutnikh vykladachiv inozemnykh mov zasobamy informatsiyokomunikatsiynykh tekhnolohiy [Formation of communicative competence of future teachers of foreign languages by means of information and communication technologies]. Zhytomyr. URL: http://eprints.zu.edu.ua/31122/1/dys_Galetsnyi.pdf [in Ukrainian]

4. Umanets', V. O., Podlisovs'kyu, V. V. (2023). Formuvannya linhvokul'turnoyi kompetentsiyi zasobamy IKT u maybutnikh fakivtsiv ekonomichnykh spetsial'nostey Formation of linguistic and cultural competence by means of ICT in future economic majors. *Naukovi zapysky*. Seriya: Pedahohichni nauky. Kropyvnyts'kyu: TSDU im. V. Vynnychenka. Vyp. 211. S. 270–275. [in Ukrainian]

5. Filonenko, O. V. (2024). Formuvannya linhvokul'turnoyi kompetentnosti maybutnikh fakivtsiv zasobamy informatsiyno-komunikatsiynykh tekhnolohiy [Formation of linguistic and cultural competence of future specialists by means of information and communication technologies]. *Naukovi zapysky*. Seriya: Pedahohichni nauky. Kropyvnyts'kyu: TSDU im. V. Vynnychenka. Vypusk 215. S. 96-99. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ВАСЮТИНСЬКА Єлена Артурівна – PhD, доцент кафедри іноземних мов Донецького державного університету внутрішніх справ.
Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх фахівців.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

VASIUTYNSKA Yelena Arturivna – PhD, Associate Professor of the department of foreign languages of the Donetsk State University of Internal Affairs.
Scientific interests: professional training of future specialists.

Стаття надійшла до редакції 03.11.2024 р.

УДК 378.091.321:316.444.5

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-216-351-357

ЛАРИНА Тетяна Вячеславівна – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II
 ORCID: ID <https://orcid.org/0009-0006-9398-8864>
 e-mail: tatjanalarina6@gmail.com

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА В КОНТЕКСТІ КРЕАТИВНОСТІ

У статті проаналізовано і обґрунтовано ефективність професійно-педагогічної мобільності викладача в контексті креативності щодо перспективи процесу навчання студентів. Виявлено взаємозв'язок рівня рефлексії й професійно-педагогічної мобільності викладача в контексті креативності, що передбачає адекватне самовдосконалення педагога відповідно до сучасних освітніх трансформацій і галузевих вимог щодо підготовки майбутніх фахівців. З'ясовано, що якісна підготовка майбутніх фахівців вимагає від викладачів закладів вищої освіти прояву педагогічної майстерності, основу якої складають потенційні можливості та рівень розвитку професійної компетентності. Здатність викладача до постійного перспективного фахового самовдосконалення спроможна мотивувати до розвитку та впровадження у процес навчання креативних здібностей. Професійно-педагогічна мобільність пов'язана з такими особистісними якостями викладача як здатність до сприйняття нового і прояву креативності, готовність до активної освітньої діяльності та соціальної активності, упевненість у собі та висока адаптивність. Виявлено, що

психолого-педагогічні структурні компоненти професійної компетентності (особистісний, фаховий, когнітивний, мотиваційний) викладача закладу вищої освіти є базовими компетенціями і підґрунтям щодо розвитку та прояву креативних здібностей у педагогічній діяльності. Обґрунтовано прояв креативності викладача у процесі навчання студентів, що адаптує його професійно-педагогічну мобільність до соціально-економічних викликів і потреб у певній галузі. З'ясовано, що у сучасних умовах професійно-педагогічна мобільність є основою професійного розвитку викладача, що потребує уміння швидко орієнтуватися у професійному середовищі та володіння оптимальними засобами адаптації й розвитку, тактикою й стратегією щодо вирішення завдань фахової діяльності. Потенційні можливості викладача в контексті професійно-педагогічної мобільності є запорукою ефективного формування професіоналізму, креативної лабільності й розвитку педагогічної майстерності.

Ключові слова: професійно-педагогічна мобільність викладача, креативність, рефлексія, педагогічна майстерність, професійна компетентність, мотивація.

LARINA Tetiana Viacheslavivna –
PhD (Pedagogy), Lecturer of the Department of Pedagogy,
Psychology, Elementary, Preschool Education
and Management of Educational Institutions
Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute
ORCID: ID <https://orcid.org/0009-0006-9398-8864>
e-mail: tatjanalarina6@gmail.com

PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL MOBILITY OF THE TEACHER IN THE CONTEXT OF CREATIVITY

The article analyses and substantiates the effectiveness of professional and pedagogical mobility of the teacher in the context of creativity regarding the prospects of the student learning process. The interrelation of the level of reflection and professional and pedagogical mobility of the teacher in the context of creativity has been identified, which implies adequate self-improvement of the teacher in accordance with modern educational transformations and sectoral requirements for the training of future specialists. It was found that high-quality training of future specialists requires teachers of higher education institutions to demonstrate pedagogical skills, the basis of which is the potential opportunities and the level of development of professional competence. The teacher's ability to continuous perspective professional self-improvement is able to motivate the development and implementation of creative abilities in the learning process. Professional and pedagogical mobility is connected with such personal qualities of the teacher as the ability to perceive new things and show creativity, readiness for active educational activity and social activity, self-confidence and high adaptability. It is found that the psychological and pedagogical structural components of professional competence (personal, professional, cognitive, motivational) of the teacher of a higher education institution are the basic competences and the basis for the development and manifestation of creative abilities in pedagogical activity. The manifestation of the teacher's creativity in the process of teaching students is substantiated, which adapts his professional and pedagogical mobility to social and economic challenges and needs in specific branch. It is found that in modern conditions professional and pedagogical mobility is the basis of professional development of the teacher, which requires the ability to quickly navigate in the professional environment and possession of optimal means of adaptation and development, tactics and strategies for solving problems in professional activity. Potential opportunities of the teacher in the context of professional and pedagogical mobility are the guarantee to the effective formation of professionalism, creative lability and development of pedagogical skills.

Key words: professional and pedagogical mobility of the teacher, creativity, reflection, pedagogical skills, professional competence, motivation.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Соціально-економічні реалії та освітні трансформації XXI століття актуалізують аспект професійно-педагогічної мобільності викладача закладу вищої освіти в контексті креативності. Якісна результативність навчання студентів залежить від рівня педагогічної майстерності викладача у взаємозв'язку з креативністю. Застосування творчих підходів у процесі навчання майбутніх фахівців є запорукою щодо перспективного розвитку професійно-педагогічної мобільності викладача. Вирішення ситуативних завдань або усунення різноманітних професійних недоліків під час фахової підготовки студентів є прерогативою формування мобільності.

Актуальним питанням є взаємозв'язок рівня рефлексії й професійно-педагогічної мобільності викладача в контексті креативності, що передбачає адекватне самовдосконалення педагога відповідно до сучасних освітніх трансформацій і галузевих вимог щодо підготовки майбутніх фахівців. Таким чином, удосконалення відповідних особистісно-професійних компетенцій викладача з акцентом на перспективний професіоналізм сприятимуть ефективній педагогічній діяльності і досягненню успішної результативності навчання студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепції професійно-педагогічної мобільності викладача розглядаються науковцями за різними психолого-педагогічними аспектами. Вітчизняні науковці І. І. Бойко, Т. Ф. Бочарникова, І. Г. Герасимова, О. В. Керекеша, Ю. В. Тодорцева, В. А. Фрицюк, І. Л. Холковська, І. О. Хорев та ін. досліджують професійну мобільність викладача вищого навчального закладу як інтегративну якість, що виявляється в готовності особистості до змін та швидкої адаптації в мінливих умовах освітньої діяльності. Актуальним питанням професійно-педагогічна мобільність є з точки зору рівня професіоналізму викладача закладу вищої освіти (Л. Ф. Ейвас, Р. О. Пильнік). Компонент креативності в контексті професійної компетентності викладача вищого навчального закладу ґрунтовно опрацьовано науковцями В. В. Бурназова, О. А. Дубасенюк, Н. І. Курмишева, Г. Г. Цветкова та ін.

Аналіз наукових досліджень виявив актуальність професійно-педагогічної мобільності викладача як інтегративної якості особистості в контексті професійної компетентності, педагогічної майстерності, але її перспективний взаємозв'язок із креативністю потребує поглибленого вивчення.

Мета статті – теоретичний аналіз і обґрунтування ефективності професійно-педагогічної

мобільності викладача в контексті креативності щодо перспективи процесу навчання студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Професійно-педагогічна мобільність є однією з найважливіших якостей сучасного викладача закладу вищої освіти, яка сприяє його успішній адаптації до мінливих умов фахової діяльності. Основою професійного зростання педагога є також компетентне вирішення педагогічних завдань фахового призначення.

На думку Ю. В. Тодорцевої, основою розвитку професійної мобільності виступає загальний всебічний розвиток особистості з обов'язковою мотиваційно-ціннісною настановою на швидке набуття професійної компетентності в обраній фахівцем сфері діяльності. Автор розглядає педагогічну мобільність як інтегративну характеристику, що включає різні види мобільності і компетентності, які є необхідними при само-реалізації педагога у професійній діяльності, у соціумі і культурі. Основою розвитку професійної мобільності виступає загальний всебічний розвиток особистості з обов'язковою мотиваційно-ціннісною настановою на швидке набуття професійної компетентності в обраній фахівцем сфері діяльності [8, с. 227].

Зацікавити викладачів у професійному розвитку – означає забезпечити неперервність їхнього професійного самовдосконалення. Мотивація викладача істотно впливає на специфіку і зміст його професіоналізму, продуктивність усього процесу особистісно-професійного розвитку [6].

У процесі формування професійної мобільності, на думку Ю. В. Тодорцевої, має здійснюватися вплив на систему цінностей майбутнього фахівця, його мотивацію щодо її прояву [8, с. 225].

Мотивація студентів – одне з ключових завдань для сучасного креативного викладача [3].

Сьогодні основою будь-якої діяльності є професійні знання. Викладач закладу вищої освіти повинен постійно працювати над удосконаленням своєї професійної майстерності, від чого значно залежать результати його роботи [6].

Г. Г. Цветкова зазначає, що якісними показниками продуктивної творчої діяльності як рушійної сили самовдосконалення є:

- потреба у пошуковій активності, креативному перетворенні педагогічної дійсності;
- участь особистості в креативному процесі як системі підструктурних елементів (зосередженість, увага, мислення);
- розвинене уявлення, фантазія, уміння створювати парадокси;
- наявність мети, що допомагає у створенні мотивувальної креативної дійсності;
- створення нової педагогічної реальності, нової якості педагогічної взаємодії;
- постійне самовдосконалення педагогічних знань, умінь, навичок, майстерності.

Креативний критерій відображає творчу самостійність, креативне самокерівництво професійним самовдосконаленням викладача [12, с. 108].

В. В. Буризова зазначає, що необхідно впроваджувати більш гнучкі, індивідуалізовані підходи, які дозволять розкривати потенціал кожного сту-

дента та допомагати йому в особистісному розвитку. Педагог повинен володіти не лише глибокими предметними знаннями, а й розвиненими навичками критичного мислення, емоційного інтелекту, цифрової грамотності та міжособистісної взаємодії. Важливо також уміти адаптувати нові підходи до конкретних освітніх потреб та умов. Сучасні інтерактивні / цифрові технології відкривають нові можливості для освіти, які не лише підвищують рівень засвоєння матеріалу, а й формують та розвивають критичне мислення і творчі здібності студентів. Подолання інертності мислення та готовність виходити за межі звичного є важливою умовою для розкриття креативного потенціалу [3, с. 22–23].

Якісна підготовка майбутніх фахівців вимагає від викладачів закладів вищої освіти прояву педагогічної майстерності, основу якої складають потенційні можливості та рівень розвитку професійної компетентності.

Професійною компетентністю, на думку Ю. В. Тодорцевої, можна вважати максимально адекватну, пропорційну сукупність професійних, комунікативних, особистісних якостей педагога, що дозволяють досягти якісних результатів у педагогічній діяльності [8, с. 227].

Специфіка професійної компетентності педагога визначається характером педагогічної праці й сукупністю компетенцій, відповідних вимогам цієї праці та особистісних властивостей і якостей професійного образу фахівця педагогічної сфери діяльності [5].

Професійна самосвідомість, мислення і здатність до навчання лежать в основі становлення професійної компетентності, яка виступає як характеристика професійної зрілості особистості [1].

Змістом професійно-педагогічної підготовки викладача в процесі формування його професійної мобільності мають бути види педагогічної діяльності в межах відповідної педагогічної системи. Організована у такий спосіб підготовка викладача актуалізує його особистісний потенціал, стимулює професійне зростання [11].

Здатність викладача до постійного перспективного фахового самовдосконалення спроможна мотивувати до розвитку та впровадження у процес навчання креативних здібностей з метою ефективного їх застосування у професійній підготовці майбутніх конкурентоспроможних фахівців. Як відомо, рівень професійної компетентності викладача забезпечує студентів набуттям адекватних теоретико-практичних фахових компетенцій і сприяє підготовці до навчання впродовж життя.

Суспільство зацікавлене у такому фахівцеві, який уміє думати самостійно і вирішувати різноманітні проблеми, втілювати на практиці знання, одержані у процесі навчання; володіє критичним і творчим мисленням, що сформоване у процесі освіти; вміє здобувати нові знання, здібний до самонавчання, самоосвіти [8].

На думку Г. Г. Цветкової креативний критерій виражається в активності щодо генерування педагогічних ідей, характері взаємодії під час навчальних занять, способів використання живого

спілкування з аудиторією; педагогічній інтуїції, що відображається в чутливості до педагогічних проблем, творчій імпровізації, інсайті; здатності до творчої педагогічної діяльності, що виявляється в креативній самоактуалізації сутнісних сил викладача, самоствердженні в педагогічній діяльності; усвідомленій потребі у пошуковій активності; креативному перетворенні педагогічної дійсності; розвитку уявлення, фантазії; умінні створювати парадокси; цілеспрямованості, що виявляється в наявності мети у створенні мотивувальної креативної дійсності; здатності створювати нову педагогічну реальність, нову якість педагогічної взаємодії [12, с. 108].

Діяльність викладача закладу вищої освіти є специфічною і пов'язана з поліфункціональністю, потребує ефективної реалізації низки професійних функцій.

На думку Т. Ф. Бочарникової, професійна мобільність є якістю, необхідною особистості для успішності адаптації в сучасній діяльності та спрямована на розвиток і вдосконалення професійної компетентності й особистісних якостей фахівця з метою самовизначення в сучасній професійній структурі суспільства [2, с. 200].

Науковці В. А. Фрицюк, І. Г. Герасимова зазначають, що професійна мобільність поєднує природну мобільність людини та якості, яких вона набуває протягом процесу соціалізації, навчання, професійної діяльності завдяки засвоєнню знань, умінь, навичок, вмінню швидко переключатися з одного виду діяльності на інший та застосуванню їх під час виконання професійних завдань [9, с. 213].

Професійна компетентність педагога – це складний комплекс, який містить професійні знання, вміння, навички, готовність до діяльності, а також цілу низку професійно важливих особистісних якостей, таких як: креативність, мобільність, комунікабельність, толерантність, урівноваженість, чуйність, доброзичливість, прагнення до самопізнання, саморозвитку і самореалізації, само-рефлексії [10].

Погляд на креативність як універсальну рису особистості людини, передбачає визначення розуміння творчості. Творчість розуміється як процес створення чогось нового, при чому процес не запрограмований, непередбачуваний і раптовий [4].

Особистість педагогічного працівника як фахівця характеризується такими якостями: професіоналізм, педагогічна культура, педагогічна майстерність, професійно-педагогічна компетентність, педагогічні здібності, професійно-педагогічний потенціал, педагогічна техніка, педагогічна творчість [1].

Сучасні соціокультурні зміни у суспільстві насамперед потребують підвищення якості підготовки фахівців, компетентних, здатних творчо мислити. Саме креативна особистість здатна адекватно і гнучко вирішувати нагальні проблеми, активно сприймати оточуючий світ, проявляти пошукову активність, виробляти самостійні відповідальні рішення [4].

Науковці Л. Ф. Ейвас, Р. О. Пильнік розглядають професіоналізм як складне особистісне

утворення, що характеризується рівнем готовності педагога до творчої професійної діяльності, нестандартному виконанню професійних функцій на основі сформованих ціннісних орієнтацій, установки на креативність дій у рішенні педагогічних проблем, професійної компетентності, потреби в постійному самовдосконаленні й самореалізації в педагогічній сфері діяльності [5, с. 17].

Освітні трансформації актуалізують професійно-педагогічну мобільність викладача в контексті креативності і спрямовують процес навчання студентів до набуття знань, вмінь та навичок, практична реалізація яких відповідає сучасним галузевим вимогам.

Формування й розвиток креативності відбувається в подоланні традицій сучасного процесу навчання, спрямованого на застосування методів репродуктивного характеру [4].

Слід зазначити, що професійно-педагогічна мобільність пов'язана з такими особистісними якостями викладача, як здатність до сприйняття нового і прояву креативності, готовність до активної освітньої діяльності та соціальної активності, впевненість у собі та висока адаптивність. Креативність є однією з якісних характеристик професійно-педагогічної мобільності викладача закладу вищої освіти, прояв якої залежить від рівня потенційних можливостей, особистісного розвитку та рефлексивності у процесі педагогічної діяльності.

У змісті педагогічного професіоналізму важливе місце займають професійно-особистісні властивості й якості: технологічна гнучкість, адаптивність, залученість до різних видів педагогічної діяльності, вмотивованість і відповідальність щодо виконання професійних функцій, емоційність та вольові зусилля, креативність й рефлексивність. Сукупність цих властивостей і якостей слугує основою особистісного потенціалу педагога, його педагогічної творчості й майстерності в реалізації інноваційного підходу до рішення педагогічних проблем, використання інновацій та нововведень у педагогічну практику [5, с. 19].

Рівень рефлексивних можливостей характеризує здатність до осмислення, самоаналізу і самооцінки особою власної діяльності і її результатів, уточнення шляхів її організації, визначення на основі власного досвіду оптимальних методів і прийомів роботи. Завдяки рефлексії регулюються всі компоненти професійної компетентності: людиною відстежуються цілі, процес і результати власної діяльності щодо набуття компетенцій у професійній сфері, а також усвідомлення тих внутрішніх змін, які в ній відбуваються, усвідомлення себе як особистості, що змінюється. Рефлексія дозволяє виявити і подолати протиріччя, що виникають у житті людини між знаннями і поведінкою, бажаним, можливим і дійсним. Завдяки рефлексивному механізму людина переходить на нові рівні свого розвитку [10].

Завдання викладачів вищої школи полягає у підтриманні й належному спрямуванні їхньої діяльності щодо безперервного професійного саморозвитку. Усвідомлений саморозвиток

особистості здійснюється, як правило, у формах самовиховання і самовдосконалення, коли індивід ставить перед собою завдання змінити себе через власні зусилля [9].

На думку І. Л. Холковської варто говорити саме про рефлексивну компетентність, оскільки вміння бачити не просто себе і свою діяльність, але й проводити своєрідну функцію самодіагностики з метою самовдосконалення, що вимагає особливої майстерності, яку необхідно розвивати в собі викладачеві ВНЗ. Важливість рефлексивної компетентності в освітньому процесі обумовлена можливостями її впливу на процеси самоосвіти, самовиховання, саморозвитку. Будучи включеною в структуру педагогічної взаємодії, рефлексивна компетентність визначає особистісну спрямованість освітнього процесу, сприяє його індивідуалізації та найбільш повному розкриттю особистісного потенціалу і викладачів, і студентів [10, с. 123].

Креативність педагога має розглядатися як функція цілісної особистості, що зумовлена відповідними психолого-педагогічними умовами та високим рівнем сформованості її професійних та особистісних якостей [4].

Операційна сфера професійної діяльності в сучасних швидко мінливих умовах праці часто вимагає розгортання творчого професійного мислення. Професійна творчість – це знаходження нових нестандартних способів вирішення професійних завдань, аналізу професійних ситуацій, прийняття професійних рішень. Результатами професійної творчості можуть бути: нове розуміння предмета праці (нові ідеї, закони, концепції, принципи, парадигми), новий підхід до способів професійних дій з предметом праці (нові моделі, нові технології, правила), орієнтування на отримання принципово нових результатів, залучення нових груп споживачів свого продукту. Професійна творчість вимагає розвитку у людини ряду нових якостей:

- потреби в новій ідеї;
- бачення проблеми там, де інші люди її ще не бачили;
- здатність помічати альтернативи, бачити предмет праці з зовсім іншого боку;
- здатність до швидкого переключення і подолання бар'єрів;
- здатність до суб'єктивного уподібнення – уявного включення себе в систему предметів і засобів праці;
- здатність звертати увагу на незвичайні, часом на такі події, що здаються незначними;
- готовність критично ставитися до встановлених загальноприйнятих істин і до нових ідей;
- вміння створювати нові комбінації з відомих поєднань, здійснювати всі ці уявні перетворення стосовно до різних сторін праці – предмета, засобу, результату;
- готовність працювати з новою, наприклад, комп'ютерною реальністю.

Для характеристики операційної сфери важлива також професійна здатність до навчання – відкритість до подальшого професійного розвитку,

готовність до оволодіння новими засобами праці, професійними знаннями і вміннями, активне пристосування людини до оновлених умов професійного досвіду [1, с. 18–19].

Психолого-педагогічні структурні компоненти професійної компетентності (особистісний, фаховий, когнітивний, мотиваційний) викладача закладу вищої освіти є базовими компетенціями і підґрунтям щодо розвитку та прояву креативних здібностей у педагогічній діяльності. Особистісні якості викладача у взаємозв'язку із педагогічним професіоналізмом є запорукою перспективного формування професійно-педагогічної мобільності в контексті креативності, оскільки забезпечують адекватне підвищення рівня педагогічної майстерності викладача і сприяють досягненню успішної результативності навчання майбутніх фахівців.

Сучасному викладачеві необхідний якісно новий рівень професійного розвитку, який пов'язаний передусім з іншим поглядом, іншим способом мислення, поведінки та діяльності, ставлення до себе і до студентів як до вільних і відповідальних людей. Викладач повинен бути відкритим для нового досвіду, нового знання, одержувати задоволення від своєї праці [11, с. 245].

Прагнення викладача закладу вищої освіти до креативного саморозвитку й самовдосконалення є ефективним підходом щодо побудови сучасної моделі навчання студентів, спрямованої на командну взаємодію та рефлексивно мотивовану перспективу.

Креативність, у першу чергу, пов'язана зі здібностями створення нового, із творчим опануванням та перетворенням світу. Тому готовність до максимальних креативних проявів виступає в якості основного змісту креативної освіти. Педагог в умовах такої освіти повинен уміти діагностувати природний рівень креативності, прогнозувати оптимальну креативну спрямованість і забезпечувати педагогічну корекцію розвитку кожного студента [4, с. 161].

Результати проведеного Г. Г. Цветковою експериментального дослідження стану професійного самовдосконалення викладачів вищої школи за креативним критерієм засвідчили, що чим більш креативною є діяльність викладачів, тим ефективніше відбуваються процеси професійного саморозвитку, що виявляються в проблематизації дійсності, здатності бачити конфлікти та протиріччя, критичному ставленні до норми, педагогічній рефлексії, творчості, втіленні у професійній діяльності своїх професійних намірів і способу життя, соціокультурному діалозі на основі розуміння, прийняття та визнання особистості, вмінні володіти діалогом як міжсуб'єктивним процесом, у якому відбувається взаємодія якісно відмінних інтелектуально-ціннісних позицій [12, с. 112].

Розвиток здібностей завжди був прерогативою навчальної діяльності. Творчість є інтегральним поняттям у структурі особистості. Умовою розвитку здібності особистості до творчої активної діяльності виступає реалізація вольового компоненту. А творча активна діяльність, у тому числі практична діяльність, є пріоритетним засобом

загального та професійного розвитку особистості. Креативна особистість має незгасиму потребу в постійному саморозвитку, самореалізації та самоствердженні через розширення кругозору, збільшення обсягу знань, умінь та навичок [7, с. 27].

Важлива педагогічна вимога до креативного освітнього процесу – неперервність, наступність і включення студентів в активне освітнє середовище, у самостійне управління творчим процесом. Креативний освітній процес надає можливість кожному студенту на будь-якому освітньому рівні не тільки розвинути творчий потенціал, але й сформулювати потребу у самопізнанні, творчому саморозвитку, сформувати об'єктивну самооцінку [4, с. 144-145].

Прояв креативності викладача у процесі навчання студентів адаптує його професійно-педагогічну мобільність до соціально-економічних викликів і потреб у певній галузі, що спонукає до ефективної саморефлексії й перспективного самовдосконалення.

Т. Ф. Бочарникова визначає професійну мобільність як інтегративну характеристику та здатність особистості до якісного і швидкого оволодіння ключовими професійними компетенціями, постійного підвищення рівня цих компетенцій у різних видах професійної діяльності, успішного вибудовування власної траєкторії професійного розвитку. Професійна мобільність викладачів сприяє актуалізації їхніх потенційних можливостей, що виявляється у швидкому освоєнні основних професійних компетенцій, гнучкості мислення і діяльності, вмінні прогнозувати і робити усвідомлений вибір [2, с. 200].

Досліджуючи сутність професійної мобільності в контексті психологічного, педагогічного підходах, науковці В. А. Фрицюк, І. Г. Герасимова, зазначають, що психологічний підхід досліджує професійну мобільність як якість особистості, необхідну для успішної життєдіяльності в сучасному суспільстві, що є результатом самовдосконалення особистості, базується на стабільних цінностях та потребі у самоорганізації, самовизначенні і саморозвиткові, здатності швидко реагувати на зміни в соціумі завдяки грамотності, освіченості та професійній компетентності і проявляється як психологічна готовність фахівця до розв'язання широкого кола виробничих завдань, здатність оперативного, швидко й успішно опанувати нову технологію, виконувати нові виробничі завдання, здобувати необхідні знання й уміння. Педагогічний підхід досліджує професійну мобільність як: інтегровану сукупність соціальних, індивідуальних та професійних якостей особистості, що виявляється у здатності успішно переключатися на інший вид діяльності, а також змінювати вид діяльності у професійній сфері; вмінні ефективно використовувати систему професійних прийомів для виконання будь-яких завдань у сфері діяльності та порівняно легко переходити від одного виду діяльності до іншого, володінні високим рівнем узагальнених професійних знань, досвідом їх удосконалення та самостійного оволодіння, результатом якої є самореалізація в обраній професії та житті; процес

самовдосконалення особистості та перетворення професійного й життєвого середовища [9, с. 213].

Отже, у сучасних умовах професійно-педагогічна мобільність є основою професійного розвитку викладача, що потребує умінь швидко орієнтуватися у професійному середовищі та володіння оптимальними засобами адаптації й розвитку, тактикою й стратегією щодо вирішення завдань фахової діяльності.

Суспільство нині потребує кваліфікованих фахівців, спроможних до активного сприйняття нового, до безперервного особистісного та професійного самовдосконалення. Педагогічна діяльність є тим особливим видом діяльності, що поєднує організаційну, дослідну і творчу діяльність, тому у сучасних умовах педагог повинен бути спроможним до активного сприйняття нового, до безперервного особистісного та професійного самовдосконалення [1].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. У результаті здійснення теоретичного аналізу професійно-педагогічної мобільності викладача в контексті креативності з'ясовано, що динаміка освітнього середовища передбачає формування й розвиток особистісно-професійних якостей, які сприяють здатності адаптуватися до змін у змісті професійно-педагогічної діяльності викладача. Ключовим аспектом є мотиваційний чинник в контексті фахової компетентності викладача, що стимулює формування адекватної мотивації у студентів і сприяє формуванню відповідної результативності навчання.

Реалії сьогодення детермінують перспективу професійно-педагогічної мобільності та креативності, що передбачає комплексний розвиток особистісно-професійних якостей викладача закладу вищої освіти. Потенційні можливості викладача в контексті професійно-педагогічної мобільності є запорукою ефективного формування професіоналізму, креативної лабільності й розвитку педагогічної майстерності. Креативно-лабільний викладач є здатним до ефективної адаптації перспективного спрямування відповідно до освітніх трансформацій у взаємозв'язку із галузевими вимогами, що динамічно актуалізуються у процесі професійної підготовки майбутніх конкурентоспроможних фахівців.

З метою досягнення успішної результативності навчання студентів необхідно запроваджувати відповідні об'єктивні стимули як рушійну силу щодо прояву креативної лабільності викладача і забезпечення формування стійкої позитивної професійної мотивації у процесі навчання-учіння, спонуки до перспективного самовдосконалення й ефективної самореалізації викладача в контексті його професійно-педагогічної мобільності. Перспективою подальших розвідок є інтеграція креативно-лабільного викладача закладу вищої освіти у процес цифрового навчання майбутніх фахівців.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бойко І. І. Закономірності становлення професійної зрілості педагога: формування професійної

компетентності: [навчально-методичний посібник]. Житомир. 2018. 120 с.

2. Бочарникова Т. Ф. Зміст і структура професійної мобільності викладача. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2021. Вип. 37. Т 1. С. 197–201.

3. Бурназова В. В. Освітянин майбутнього покоління: роль креативного викладача в соціокультурному просторі. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2024. Вип. 2. С. 20–27.

4. Дубасенюк О. А. Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 284 с.

5. Ейвас Л. Ф., Пильнік Р. О. Педагогічний професіоналізм: сутність і базові його характеристики. *Науковий журнал Причорноморський Науково-дослідний інститут економіки та інновацій. Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 57. Т. 1. С. 16–21.

6. Керекеша О. В. Мотивація викладачів до розвитку професійної майстерності. *Науковий журнал Причорноморський Науково-дослідний інститут економіки та інновацій. Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 10. Т 2. С. 83–87.

7. Курмишева Н. І. Креативність як складова компетентності педагогічного працівника. Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Полтава. 2015. Вип. 64. С. 23–28.

8. Тодорцева Ю. В. Професійна мобільність у педагогічному вимірі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2018. Вип. 19. Т 1. С. 223–228.

9. Фришок В. А., Герасимова І. Г. Професійна мобільність у контексті підготовки майбутніх педагогів до професійного саморозвитку. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*. 2019. № 1 (17). С. 210–215.

10. Холковська І. Л. Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: [навчальний посібник]. Вінниця. 2017. 144 с.

11. Хорев І. О. Теоретичні проблеми дослідження наукових засад професійної мобільності викладача вищої школи. *Вісник Львівський національний ун-т. імені Івана Франка. Серія педагогіка*. 2009. Вип. 25. Ч. 3. С. 242–249.

12. Цветкова Г. Г. Креативність як здатність викладача вищої школи до створення нової педагогічної реальності. Збірник наукових праць. Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2016. № 25. С. 107–113.

REFERENCES

1. Boyko, I. I. (2018). Zakonomirnosti stanovlennia profesiynoi zrilosti pedahoha: formuvannia profesiynoi kompetentnosti [Regularities of formation the educator's professional maturity: formation of professional competence]: [navchalno-metodychnyi posibnyk]. Zhytomyr. 120 s. [in Ukrainian].

2. Bocharnykova, T. F. (2021). Zmist i struktura profesiynoi mobil'nosti vykladacha [The contents and structure of the professional mobility of the teacher]. Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk. Mizhvuzivskyu zbirnyk naukovykh prats' molodykh vchenykh Drohobyt's'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Vyp. 37. T 1. S. 197–201. [in Ukrainian].

3. Burnazova, V. V. (2024). Osvityanyn maybutn'oho pokolinnya: rol' kreatyvnoho vykladacha v sotsiokul'turnomu prostori [Educator of the future generation: the role of the creative teacher in the socio-cultural space]. Zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Vyp. 2. S. 20–27. [in Ukrainian].

4. Dubasenyuk, O. A. (2012). Teoretychni i prykladni aspekty rozvytku kreatyvnoyi osvity u vyshchiiy shkoly

[Theoretical and applied aspects of the creative education development in high school]: monohrafiya. Zhytomyr: Vydvo ZhDU im. I. Franka. 284 s. [in Ukrainian].

5. Eyvas, L. F., Pyl'nik, R. O. (2023). Pedahohichnyy profesionalizm: sutnist' i bazovi yoho kharakterystyky [Pedagogical professionalism: essence and its basic characteristics]. Naukovyy zhurnal Prychornomors'kyy naukovo-doslidnyy instytut ekonomiky ta innovatsiy. Innovatsiyna pedahohika. Vyp. 57. T. 1. S. 16–21. [in Ukrainian].

6. Kereksha, O. V. (2019). Motyvatsiya vykladachiv do rozvytku profesiynoi maysternosti [Motivation of tutors to professional development]. Naukovyy zhurnal Prychornomors'kyy naukovo-doslidnyy instytut ekonomiky ta innovatsiy. Innovatsiyna pedahohika. Vyp. 10. T 2. S. 83–87. [in Ukrainian].

7. Kurmysheva, N. I. (2015). Kreatyvnist' yak skladova kompetentnosti pedahohichnoho pratsivnyka [Creativity as constituent of pedagogical worker's competence]. Zbirnyk naukovykh prats'. Pedahohichni nauky. Poltava. Vyp. 64. S. 23–28. [in Ukrainian].

8. Todortseva, Yu. V. (2018). Profesiyna mobil'nist' u pedahohichnomu vymiri [Professional mobility in the pedagogical dimension]. Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk. Vyp. 19. T 1. S. 223–228. [in Ukrainian].

9. Frytsyuk, V. A., Herasymova, I. H. (2019). Profesiyna mobil'nist' u konteksti pidhotovky maybutnikh pedahohiv do profesiynoho samorozvytku [Professional mobility in the context of future educators' training to professional self-development]. Visnyk universytetu imeni Al'freda Nobelya. Seriya: Pedahohika i psykholohiya. Pedahohichni nauky. № 1 (17). S. 210–215. [in Ukrainian].

10. Kholkov's'ka, I. L. (2017). Profesiyno-pedahohichna kompetentnist' vykladacha vyshchoho navchal'noho zakladu [Professional and pedagogical teacher's competence of high educational institution]: [navchal'nyy posibnyk]. Vinnytsya. 144 s. [in Ukrainian].

11. Khorev, I. O. (2009). Teoretychni problemy doslidzhennya naukovykh zasad profesiynoi mobil'nosti vykladacha vyshchoyi shkoly [Theoretical problems of researching scientific bases of higher school's teacher professional mobility]. Visnyk L'viv's'kyyu natsional'nyu un-t. imeni Ivana Franka. Seriya pedahohika. Vyp. 25. Ch. 3. S. 242–249. [in Ukrainian].

12. Tsvietkova, H. H. (2016). Kreatyvnist' yak zdatsnist' vykladacha vyshchoyi shkoly do stvorennya novoyi pedahohichnoyi real'nosti [Creativeness as high school teachers' competence in development of new pedagogical actuality]. Zbirnyk naukovykh prats'. Pedahohichna osvita: Teoriya i praktyka. Psykholohiya. Pedahohika. № 25. S. 107–113. [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЛАРИНА Тетяна Вячеславівна – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ

Наукові інтереси: професійно-педагогічна мобільність викладача в контексті креативності в сучасних умовах.

LARINA Tetiana Viacheslavivna – PhD (Pedagogy), Lecturer of Pedagogy, Psychology, Elementary, Preschool Education and Management of Educational Institutions Department Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute

Scientific interests: professional and pedagogical mobility of the teacher in the context of creativity in modern conditions.

Стаття надійшла до редакції 03.11.2024 р.